Yliopistojen ja tutkimusalan henkilöstöliitto –
Universitetens och forskningssektorns personalförbund YHL ry

Eduskunnan sivistys- ja tiedejaostolle

Teema: Korkeakouluopetuksen ja tutkimuksen rahoitus vuoden 2016 talousarvioesityksessä (luku 29.40., mom. 23.01.22)

Yliopistojen ja tutkimusalan henkilöstöliitto YHL haluaa kiinnittää Sivistys- ja tiedejaoston edustajien huomiota seuraaviin talousarvioesityksen kohtiin ja vaikutuksiin:

Korkeakouluja vaaditaan järjestämään toimintansa taloudellisesti, tuottavasti ja tehokkaasti. Korkeakoulujen on edistettävä profiloitumista tukevaa työnjakoa ja tiivistävät yhteistyötä keskenään sekä yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa. Korkeakoulujen odotetaan jatkavat alakohtaista ja alojen välistä toiminnallista ja rakenteellista kehittämistä osaamisen kokoamiseksi ja epätarkoituksenmukaisten päällekkäisyyksien purkamiseksi.

> Nämä tehtävät ovat hyvin haasteellisia ja vaikuttavat kaikkiin yliopistoissa työskenteleviin. Yliopistojen ja tutkimusalan henkilöstöliitossa suurin osa jäsenistä on ns. yliopistojen muuta henkilöstöä. Muun henkilöstön rooli usein hämärtyy kun puhutaan korkeimmasta opetuksesta ja tutkimuksesta. On tarkoituksenmukaista ja tuottavaa ja tehokasta, että henkilöstö, joka hallitsee tuki- ja palvelutehtävät tekee ne tehtävät, että opetus- ja tutkimushenkilöstö voi keskittyä yliopistojen perustehtävään. Muutokset aiheuttavat aina liikehdintää henkilöstössä ja osa – tavallisesti parhaiten menestyvä henkilöstönosa – hakeutuu muualle. Tutkijoiden pelätään lähtevän ulkomaille, mutta myös tehokasta muuta henkilöstöä siirtyy muutostilanteissa muille sektoreille.

Korkeakouluja vaaditaan keskittämään voimavaroja harvempiin, vaikuttavampiin ja taloudelliselta kantokyvyltään aiempaa vahvempiin toiminnallisiin yksiköihin.

> Korkeakoulukeskittymät tuovat hyvinvointia koko ympäröivään yhteiskuntaan. Maan hallituksen tavoite on pitää koko Suomi asuttuna. Erilaisten filiaalien ja yliopistokeskusten asema, vaikuttavuus ja toimintamahdollisuudet on selvitettävä. Yliopistojen lukumäärä ei lähtökohtaisesti ole ongelma. Erilaisia yhteistyömahdollisuuksia on käyttämättä ja fuusioita varmasti syntyy jollakin aikavälillä (esim. Tampereen uusi yliopisto). Kaikki muutokset kannattaa suunnitella hyvin ja toteuttaa maltillisesti toimivuuden ja kustannussäästöjen varmistamiseksi.
>
> Korkeakoulujen mahdollisissa yhdistymistilanteissa sekä korkeakoulun luopuessa jostain koulutuksesta tulee opiskelijoille taata mahdollisuus suorittaa tutkintonsa loppuun. On myös otettava huomioon henkilöstön tosiasialliset mahdollisuudet siirtyä paikkakunnalta toiselle työn perässä.

Korkeakouluille esitetään, että ne hyödyntävät digitalisaation ja uuden pedagogiikan tuomia uusia mahdollisuuksia täysimääräisesti. Opetusta jaksotetaan uudella tavalla ympärivuotiseksi kolmannelle lukukaudelle.

> Haasteita tälle vaatimukselle aiheuttaa tuleva opiskelija-aines, kaikki eivät ole tekniikkaorientoituneita. Kolmas lukukausi on jo käytännössä olemassa. Jos vielä tehostetaan toimintaa, niin resurssien on oltava sen mukaiset. Opiskelijat suorittavat

Ratamestarinkatu 11, 00520 Helsinki,
Banmästargatan 11, 00520 Helsingfors
Puh/tel. 075 324 7431, fax 075 324 7430
www.yhl.fi

harjoitteluja, tekevät opinnäytteitä yms. kesäaikoina. Myös alakohtaiset erot on otettava huomioon, esim. kenttäkurssit on järjestettävä kesäisin. Lähiopetuksen järjestämiseksi tulee olla riittävät resurssit, sillä tutkimuksellekin on jäätävä aikaa. Opiskelijoiden toimeentulo on turvattava eikä leikattava, jotta opiskelu kesällä on mahdollista. Muutoin opetuksen ja opiskelijoiden suhde jää tehottomaksi eikä kannata. On muistettava, että opiskelijat tarvitsevat myös lepoa tai kesätöitä työkokemuksen hankkimiseksi ja tulevan työmarkkinakelpoisuuden varmistamiseksi

Opetukselle on tärkeää myös pienryhmätyöskentely ja kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus eikä digitalisaatio saa johtaa tilanteeseen, jossa massoille tarkoitetut verkkokurssit korostuvat muiden opetusmuotojen ja oppimisympäristöjen kustannuksella. Digitalisaatiosta ei saa muodostua päämäärää sinänsä vaan se on ymmärrettävä ensisijaisesti pedagogiikan välineeksi, jonka tehtävänä on monipuolistaa opetusta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen yliopistolain (558/2009) väliaikaisesta muuttamisesta siten, että mitä lain 49 §:n 2 momentissa säädetään ei sovelleta vuosina 2016—2019 yliopistoindeksin vaikutuksen huomioon ottamisen osalta menosäästön johdosta.

Korkeakoulujen rahoituksen jatkuvuus on kuollut kirjain, kun indeksejä jatkuvasti jäädytetään. Yliopistolain perimmäinen kirjain ja tarkoitus eivät toteudu. Yliopistot eivät ole yrityksiä eikä niitä voi johtaa kuin yrityksiä. Rahoitukseen tarvitaan pitkäjänteisyyttä ja varmuutta, joka mahdollistaa pitkälle menevän suunnittelun. On otettava huomioon, että yliopistojen kvartaali on 25 vuotta.

Korkeakouluille on asetettu tavoitteeksi edistää profiloitumista tukevaa työnjakoa ja tiivistää keskinäistä yhteistyötä ja myös yhteistyötä tutkimuslaitosten kanssa. Korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyötä vahvistetaan innovaatioiden kaupallistamiseksi. Tavoitteena on osaamisen kokoaminen kilpailukykyisiksi keskittymiksi sekä tieteen ja tutkimuksen resurssien entistä tehokkaampi ja vaikuttavampi käyttö. Toimenpiteitä valmistellaan tiiviissä yhteistyössä ministeriöiden ja eri toimijoiden kanssa.

Yliopistojen rakenteellisen kehittämisen juna on saatu käynnistettyä ja hankkeet tullevat etenemään. Määrärahojen leikkaus tässä tilanteessa on väärä toimenpide ja tulee johtamaan kipeään prosessiin, joka osaksi halvaannuttaa yliopistoja ja muita korkeakouluja pikemminkin kuin edistää kehittämishankkeita. Rahoitukseen kohdistuvat leikkaukset vaarantavat myös yliopistojen ja tutkimuslaitosten välisen yhteistyön eikä Suomen kipeästi kaipaamia innovaatioita synny tyhjästä.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen yliopistolain (558/2009) väliaikaisesta muuttamisesta siten, että mitä lain 49 §:n 2 momentissa säädetään ei sovelleta vuosina 2016—2019 yliopistoindeksin vaikutuksen huomioon ottamisen osalta menosäästön johdosta. Lisäksi vuonna 2016 toteutetaan hallitusohjelman mukaisesti 50 milj. euron pysyvä menosäästö korkeakoulujärjestelmän ja tutkimustoiminnan kustannustehokkuuden parantamisen ja hallinnon sekä korkeakouluverkon rationalisoinnin perusteella.

Tämä pysyvän menosäästön toteuttaminen heikentää investointeja ja innovaatiotoiminnan kehittämistä sekä koulutukseen panostamista. Aalto yliopiston lisärahoitusta ei ole edelleenkään purettu kaikkien yliopistojen kilpailtavaksi ja yliopistojen pitkäjänteinen toiminnansuunnittelu on joutunut muuttuneeseen

tilanteeseen. Yliopistot ovat keskenään eriarvoisessa tilanteessa rahoituksen suhteen.

Viimeisin leikkaus heikentää yliopistojen toimintamahdollisuuksia Ja on jo nyt johtanut kahteen massiiviseen henkilöstön vähennysprosessiin, jotka ovat käynnistyneet Helsingin yliopistossa (max. 1200 työntekijää) ja Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa (130).

Arvioimme muiden yliopistojen tulevan perässä myöhemmin tänä vuonna ja ensi vuonna. Yliopistojen henkilöstön kokonaisvähennystarpeeksi on arvioitu 1500-2000 henkilöä, mutta tämä on hyvin karkea arvio.

Helsingin yliopisto on priorisoinut henkilöstövähennykset koskemaan ns. muuta henkilöstöä, ettei opetus- ja tutkimus vaarantuisi. Hyvin haasteellinen tavoite on kohdentaa vähennykset niin, etteivät yliopiston eri yksiköt joudu eriarvoiseen tilanteeseen resurssien suhteen. Henkilöstöresurssien vetäminen liian tiukalle tuo vaikutuksia. Helsingin yliopistossa on opetus- ja tutkimushenkilöstöä n. 4500, muuta henkilöstöä on n. 3500, joista varsinaisia hallinnollisia tehtäviä hoitaa 1500 työntekijää. Muu henkilöstö osallistuu myös paljon opetustehtäviin ja muihin koulutusta tukeviin tehtäviin esim. laboratorioissa, kirjastoissa ja it-tehtävissä.

Yliopistouudistuksen jälkeen noudatettu kirjanpitolainsäädäntö, hallintolaki ja muu lainsäädäntö säätelevät yliopistojen toimintaa siten, että pahaksi haukuttu byrokratia on lakien noudattamista. Jos näitä tehtäviä eivät hoida ammattilaiset, tehtävät siirtyvät opetus- ja tutkimushenkilöstön lisätaakaksi ja voidaan joutua tilanteisiin, jossa sekä palkatun henkilöstön että opiskelijoiden oikeusturva voi vaarantua. Yliopistojen henkilöstö on työsuhteista ja osa tehtävistä tehdään virkavastuulla.

Opetus- ja tutkimushenkilöstön tehtäviin voi siirtyä liian suurten henkilöstövähennysten ansiosta esim. laboratoriohenkilöstön tekemiä opetus- ja muita tehtäviä, samoin kirjastonkäytön ja tiedonhaun tehtäviä sekä it-tehtäviä, mistä seuraa huonompaa opetuksen ja tutkimuksen laatua ja pidentyviä opiskeluaikoja, jos ryhmät kasvavat liian suuriksi.

Yliopistot ovat kuin pieniä yhteiskuntia, jossa kokonaisuus – tässä tapauksessa tutkinto tai opinnäyte – muodostuu monen eri ammattiryhmän tehtävistä. Tähän asti on pätenyt periaate, että tehdään kerralla oikein ja tehdään asiat vain kerran. Miksi nyt pitäisi siirtyä tilanteeseen ”kaikki tekevät kaikkea”. Se ei yliopistojen suhteen ole tarkoituksenmukaista, ei tehokasta eikä säästä kustannuksia.

Talousarvion perusteluissa sanotaan, että yliopistojen rahoitusmalli korostaa laatua, vaikuttavuutta, tuloksellisuutta ja kansainvälistymistä. Valtion rahoitusta kohdennetaan erityisesti suoritettujen tutkintojen ja opintopisteiden sekä tieteellisten julkaisujen ja kilpaillun tutkimusrahoituksen perusteella. Kansainvälistyminen otetaan huomioon useamman kriteerin kautta. Muut koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteet ottavat huomioon yliopistojen valtakunnalliset tehtävät, alakohtaisuuden, harjoittelukoulut ja Kansalliskirjaston toiminnan. Tähän kokonaisuuteen liittyy myös strategiaperusteinen rahoitus, joka perustuu yliopistojen strategiatyöhön ja sen keskeisiin painopisteisiin sekä yliopistojen profiloitumiseen.

Kysymme valtiovallalta / sivistys- ja tiedejaoston edustajilta mitä tämä viimeinen virke tarkoittaa? Saavatko Tampereen korkeakoulut määrärahaa Tampere3-hankkeeseen, jolla luotaisiin uusi yliopisto Tampereelle? Hanke edellyttää lainmuutoksia. Tietoomme on tullut, että opetus- ja kulttuuriministeriössä olisi jo työryhmä valmistelemassa lainsäädäntöuudistuksia. Henkilöstölle asti tietoa ei asiasta ole

saatu. Henkilöstölle ei ole myöskään tarjottu mahdollisuutta osallistua edustuksellisesti hankkeen suunnitteluun.

Valtio on varautunut pääomittamaan yliopistoja kolminkertaisesti yliopistojen keräämään yksityiseen pääomaan nähden, kuitenkin enintään 150 milj. eurolla. Valtion vastinrahoitukseen oikeuttava varainkeruu toteutetaan 1.11.2014—30.6.2017 välisenä aikana siten, että vastinrahoituspäätökset tehdään yhdellä kertaa loppuvuodesta 2017.

Kritisoimme sitä, että yliopistojen pääomittaminen aiotaan hoitaa myymällä valtion omaisuutta. Tämä on lypsävän lehmän tappamista.

Opintotukijärjestelmä uudistetaan. Tavoitteena on, että opintorahan, asumislisän ja lainan taso on vähintään 1100 euroa kuukaudessa. Opintotukiuudistuksen johdosta opintorahan ja asumislisän määrärahataso alenee 70 miljoonalla eurolla vuoteen 2019 mennessä.

YHL katsoo, että tämä tulee johtamaan piteneviin opiskeluaikoihin. Opintojen ohessa työskentelee jo nyt yli 50 prosenttia yliopisto-opiskelijoista. Aina on vaarassa myös opintojen keskeytyminen.

Opetushallitus

Opetushallituksen sopeuttamissuunnitelmasta voidaan olla montaa mieltä. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI aloitti omana virastonaan viime vuonna mutta nyt on suunnitelmissa yhdistää se 1.1.2018 lähtien uuteen perustettavaan virastoon (1.1.2017), johon ensin menevät Opetushallitus ja Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO. Myöskään CIMOn yhdistäminen Opetushallituksen kanssa uudeksi virastoksi ei ole perusteltua.

Opetushallituksen budjettitiedoissa on koulutustasoindeksissä selvästi näpyttelyvirhe 3,1 pitää ehkä olla 6,1? Työtyytyväisyysindeksi voi olla oikea, tavoitellaan nousua mutta yt-neuvotteluiden ja henkilöstövähennysten sekä nepotistisen virantäytön vaikutus lukuun vaikuttaa varmasti laskevasti. Henkilöstötyövuodet on ollut edellisissä suunnitelmissa 232 nyt 223, virhe vai korjaus alaspäin?

Helsingissä 12.10.2015

Satu Henttonen
puheenjohtaja

Saija Kyllönen
varapuheenjohtaja

Ratamestarinkatu 11, 00520 Helsinki,
Banmästargatan 11, 00520 Helsingfors
Puh/tel. 075 324 7431, fax 075 324 7430
www.yhl.fi